

Gere Dömötör

Családszemlélet Európában és Magyarországon egy nagymintás nemzetközi felmérés alapján

Betekintő

Az Európai Unió lakossága az elmúlt évtizedben jelentős mértékben átalakult.¹ Egyfelől megnövekedett a születéskor várható élettartam, másfelől a földrész-szerte tapasztalható csökkenő születésszám miatt elöregedő társadalmak alkotják.² Az ebből fakadó demográfiai kihívásokra eltérő válaszokat adnak a döntéshozók, amely különbözőség az utóbbi években meghatározó törésvonalat képzett nem csak a politikai kommunikációs térben, hanem az egyes tagállamok, valamint az Európai Unió társadalom-politikájában is. Ez a törésvonal – amely a népesedési kihívásokat a bevándorlás ösztönzésével vagy a születésszám növelésével és a családok támogatásával való megoldása között feszül – az európai polgárok és az Európai Unió³ vezetése között is fennáll. A megkérdezett európai állampolgárok kétharmada (65 százalék, 2022a⁴) gyengének minősítette a migrációs válság uniós kezelését.

Emellett az elmúlt években a népesedés mellett a család intézménye is egyre komolyabb kihívásokkal szembesül a családformák pluralizálódása (Vaskovics 2014), és a szexuális kisebbségek érdekérvényesítő képességének térnyerése következtében. A megkérdezett 28 ezer európai bő kétharmada (68 százaléka, 2022a) szerint kormányának a belső erőforrásokra kell támaszkodnia és a helyi családokat támogatni a bevándorlás helyett. Ennél is magasabb azon válaszadók aránya (88 százalék, 2022a), akik számára a család egy fontos érték, ráadásul ebben a kérdésben minden tagországban elsőprő többséget élveztek az így vélekedők. Tízből nyolc (81 százalék, 2022a) uniós lakos véleménye szerint fontos, hogy az állam támogassa a családokat, a családalapítást. Az Európai Unió polgárainak több mint fele (53 százaléka) véli úgy, hogy segíteni kell a fiatalokat abban, hogy minél előbb vállalhassanak gyermeket. Az egyes országok vagy országcsoportok közötti eltérések tekintetében azt tapasztaljuk, hogy a volt szocialista országok és a visegrádi országok lakosai elkötelezettebbek a hagyományos családmódel és a családi értékek mellett. Azon országok, amelyek nagyobb arányban támogatják a tradicionálistól eltérő értékeket, család- és együttélési formákat, valamint a szexuális kisebbségek térnyerését, jellemzően a skandináv és Benelux államok, kiegészülve Svájjal és az Egyesült Királysággal.

Bevezetés

Európa, az „öreg kontinens”, napjainkra már nem csak kulturális jelző, hanem demográfiai értelemben is jelentéshordozó szókapcsolattá vált. A földrész egyre idősödő népessége okán jelentős népesedési kihívással néz szembe, nem csak a nem-

zetek és kultúrák fennmaradása miatt, hanem azért is, mert a gazdaságok működtetése az aktív korú népesség „feladata”. Az utóbbi időben az egyes kormányok és politikai vezetők különböző válaszokat keresnek, illetve kínálnak a demográfia-

¹<https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2023> 2023.05.31. 11:40

²<https://www.euronews.com/my-europe/2023/05/11/changing-continent-the-eus-population-is-declining-new-figures-reveal> 2023.05.31. 11:27

³Továbbiakban EU, Unió megnevezést is alkalmazva

⁴A 2022-es évben két adatfelvétel is történt, az első [2022a] 2022. január 3. – február 14. között, a második [2022b] 2022. október 13. – december 7. között

fiái válságra, amely két politikai tábor megjelenésében ölt testet: az egyik a bevándorlás ösztönzésében, míg a másik a családpolitika révén a belső erőforrásokra támaszkodva, a születésszámok növekedésével keresi a kiutat. Magyarországon az elmúlt évtizedben családbarát fordulat ment végbe, amely megmutatta, hogy létezik patrióta alternatíva a fenti népesedési kihívásokra. Ez a dichotómia azonban nem csak instrumentális jellegű, hanem egyaránt jelent társadalmi és politikai törésvonalat. A bevándorlás ösztönzése ugyanis egyszerre vezethet a társadalm szerkezet, a munkaerőpiac vagy éppen a politikai szavazóbázisok jelentős megváltozásához. Egyszerűbben fogalmazva az adott társadalmak életmódjának jövője a tét, ezért

válik szükségszerűvé a lakosság beállítódásainak feltérképezése a vonatkozó kérdésekben. Mit gondolnak az Európai Unió és más európai országok választópolgárai a családi értékekről, a családok állami támogatásáról, a családalapítás és gyermekvállalás állami ösztönzőiről, az említett társadalmi és politikai vita kormányzati szerepéről, a migrációról, vagy épp az egyre szélesebb körben megjelenő LMBTQ mozgalmakról? Az eredmények ismerete megadhatja az érintett szakpolitikák irányait, motivációit, valamint lehetővé teszi, hogy a demográfiai kihívások tematizálása révén a családpolitika és a népesedéspolitikai közös európai üggyé váljon.

Módszertan

2016 első felében a Századvég Alapítvány vezetésével az Európai Unió 28 tagországára kiterjedő közvélemény-kutatás készült azzal a céllal, hogy megvizsgálja az európai állampolgárok véleményét az unió jövőjét leginkább érintő kérdésekben. A Project28 közvélemény-kutatás egyedülálló módon, az eddigi legszélesebb körben, országonként 1000, azaz összesen 28 000 véletlenszerűen kiválasztott, felnőtt korú személyt kérdezett meg. A 2017-es, 2018-as és 2019-es felméréseket követően a Századvég Alapítvány a magyar kormány megbízásából 2020 óta Európa Projekt néven folytatta a kutatást, amely továbbra is az európai politikai és társadalmi közbeszédet leginkább meghatározó témákra reflektált, az uniós tagállamok mellett a vizsgálatba bevonva az Egyesült Királyságot, Norvégiát és Svájcot. 2022-ben a megváltozott körülmények⁵ okán két adatfelvétel is történt, az év első felében, valamint az év végén. Ez utóbbi esetében a kutatás az Eu-

rópai Unió tagországai mellett az Egyesült Királyságra, Norvégiára, Svájcra, Moldovára, Albániára, Koszovóra, Észak-Macedóniára, Montenegróra, Szerbiára, Törökországra és Bosznia-Hercegovinára is kiterjedt, így összesen 38 000 véletlenszerűen kiválasztott, felnőtt korú személyt kérdeztek meg CATI-módszerrel október 13. és december 7. között.

Jelen elemzésünkben azokat a változókat vetettük össze, melyek kifejezetten, az említett országok polgárainak családformákkal, családtámogatásokkal, demográfiai eseményekkel kapcsolatos álláspontját, attitűdjeit, értékpreferenciáit tükrözik. A vizsgálatba bevont kérdéskörök esetében, ahol mód volt rá, ott a 2016-os és 2022-es adatokat, valamint a 2020-as, 2021-es és 2022-es eredményeket vetettük össze. Vizsgálatunk fókuszában a hazai és uniós eredmények közötti eltérések, valamint egyes országcsoportok között mutatkozó különbségek feltárása állt.

Eredmények

A család fontossága

Elsőként megvizsgáltuk, hogy a családot mint értéket mennyire támogatják az európai polgárok.⁶ Adataink alapján döntő többségük számára meghatározó: 2020-ban és 2021-ben a megkérdezet-

tek 65, illetve 61 százaléka számára nagyon fontos, 26, illetve 28 százalékuk szerint inkább fontos volt, míg szintén e két adatfelvétel között valamelyest nőtt (7 százalékról 9 százalékra) azok részaránya, aki számára inkább nem, vagy egyáltalán

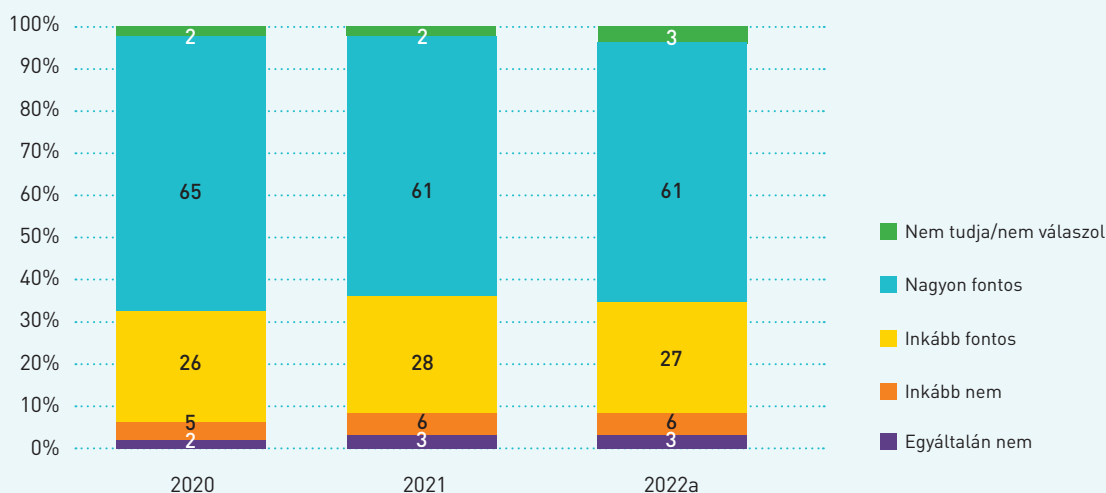
⁵Az első adatfelvétel az orosz-ukrán háború kitörése előtt lezárult.

⁶Az Ön életében mennyire fontos a család?

nem fontos a család. 2022-re nem láttunk jelentős elmozdulást az összesített adatokban. Az egyes országok 2022-es részletes eredményeit összevetve a magyarok esetében tapasztaltuk a legnagyobb társadalmi konszenzust a kérdésben: 89 százalékuk számára nagyon fontos, további 9 százalékuk számára inkább fontos a család. Mindössze három

olyan ország volt, ahol a legfontosabb kategóriát a válaszadók kevesebb, mint 50 százaléka jelölte: Belgium és Finnország (egyaránt 46 százalék) valamint Svájc (48 százalék), az alpesi országban volt a legmagasabb azok részesedése, akik számára a család nem fontos (16 százalék).

1. ábra: A család fontossága az EU27+UK 2020-2022 (%), Forrás: Századvég saját szerkesztés

Ideális gyermekszám és nagycsaládok támogatása

A családszemlélet másik fontos mutatója az ideálisnak tartott gyermekszám⁸, amelyre vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy a volt szocialista országok esetében egyértelműen a nagyobb családokat preferálják. Esetükben a válaszadók negyede (27 százaléka, 2020) három vagy több gyermeket tart ideálisnak, hat tizedük a kétgyermekes családok, 5 százalékuk az egygyermekesek mellett foglalt állást. Ezzel szemben az EU-alapítók és a 20. századi csatlakozók körében jóval magasabb az „egykezők” aránya (8 százalék), kevesebb, mint ötödük (17 százalékuk) véli ideálisnak a három vagy több gyermek jelenlétét a családban (61 százalékuk szerint két gyermek a legmegfelelőbb családonként). Kiemelendő, hogy 2022-ben Észtországban és Lettországon a megkérdezettek több mint fele a három és többgyermekes

családmodellt tartja ideálisnak, míg Ausztriában, Svájcban, Németországban, Finnországban és Belgiumban 9 százalék szerint gyermek nélkül ideális a családi élet (esetükben minimális, de növekvő tendenciáról beszélhetünk). Magyarországon a válaszadók 3 százaléka egy, majdnem fele (47 százaléka) kettő, 38 százaléka három, 5 százaléka négy vagy több gyermeket tart ideálisnak (2022). Ezzel összefüggésben arról is kikértük a válaszadók véleményét, hogy szükséges-e a nagycsaládok kiemelt támogatása⁹. 2022-ben a megkérdezettek bő fele (54 százaléka) igennel válaszolt, míg harmaduk (34 százalékuk) nemleges választ adott.¹⁰ Érdekeség, hogy e tekintetben a V4 országok nagycsaládok támogatását pozitívan értékelő eredményei (52 százalék) valamelyest elmaradtak az uniós átlagtól (54 százalék). Az egyes európai

⁷2022a

⁸Ön szerint mennyi lenne az ideális gyermekszám egy családban?

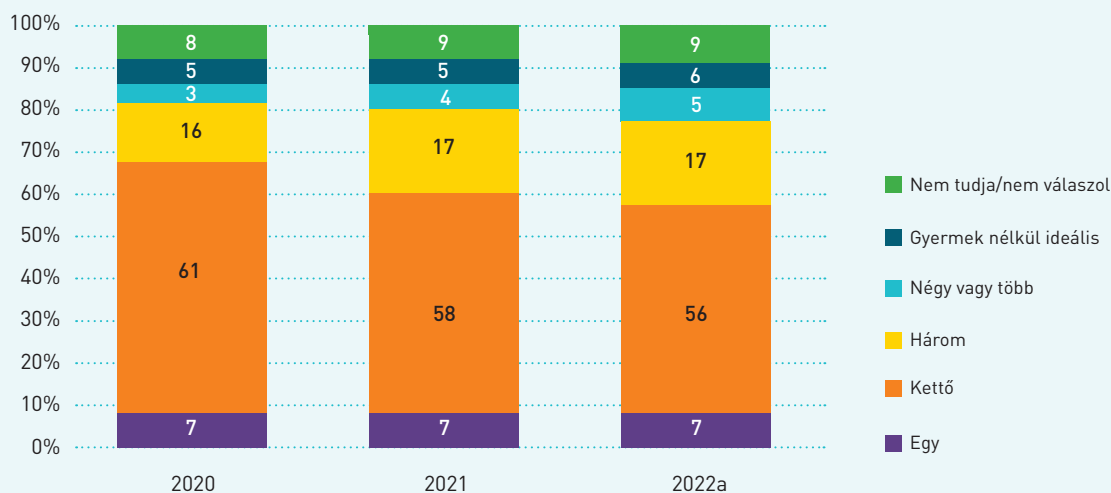
⁹Ön szerint kiemelten kell-e támogatni a nagycsaládokat?

¹⁰2022a

országok között ezúttal Görögország (82 százalék) és Dánia (26 százalék) jelentették a két végpontot az igen válaszok esetén, a nagycsaládosok kiemelt

támogatását ezzel együtt leginkább Hollandiában és az Egyesült Királyságban „vetik el” (62-62 százalék).

2. ábra: Ideális gyermekszám egy családban, EU27+UK, 2020-2022a, Forrás: Századvég saját szerkesztés

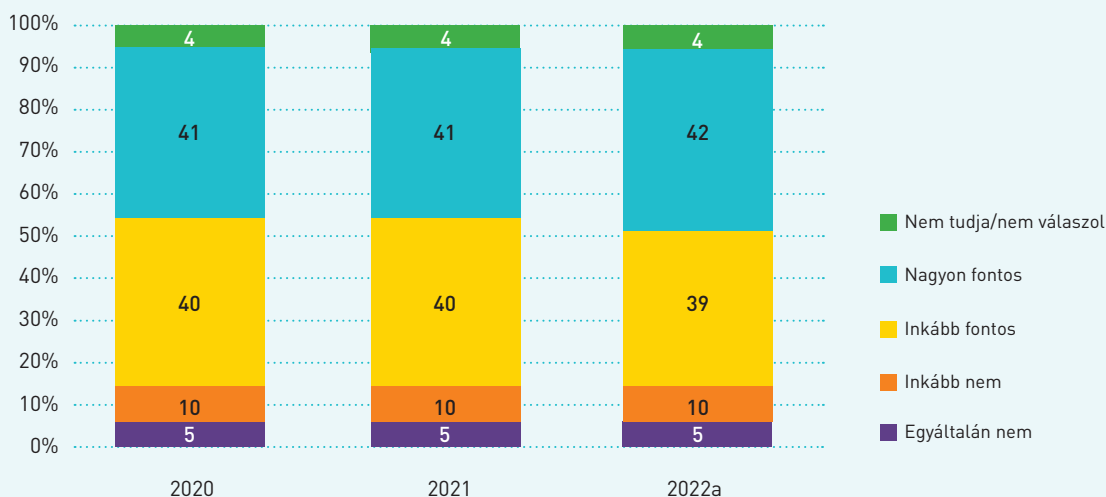

Családok állami támogatása

A fentiek mellett az állami szerepvállalás jelentőségéről is kérdeztük a válaszadókat¹¹. A 27 tagállam és az Egyesült Királyság lakossága körében egyöntetű (81 százalék, 2021) az az álláspont, mely szerint fontos, hogy az állam támogassa a családokat és a családalapítást. A legfontosabbnak (90 szá-

zalék felett) a magyarok mellett a bolgárok, románok, szlovákok, ciprusiak, görögök tartották e kérdést, míg a legmegosztottabb Hollandiában, Dániában és az Egyesült Királyságban volt, ám ezekben az országokban is tízből hatan fontosnak gondolták az állam szerepét e tekintetben.

3. ábra: Ön szerint mennyire fontos, hogy az állam támogassa a családokat, a családalapítást? (%) EU27+UK, 2020-2022, Forrás: Századvég saját szerkesztés

¹¹Ön szerint az mennyire fontos, hogy az állam támogassa a családokat, a családalapítást?

A családok és a gyermekvállalás vagy a bevándorlás támogatása

Vizsgálatunkban fel kívántuk tárni a kutatás elvi kereteit meghatározó politikai cselekvésekről alkotott véleményeket is, így megkérdeztük a bevándorlás ösztönzése és a helyi családok támogatása közötti preferenciákat.¹² E szerint az európai lakosok jelentős „felhatalmazást adtak” a családbarát kormányzásra a migrációs politikával szemben. A megkérdezettek stabilan, több mint kétharmada (68-69 százaléka) értett egyet azzal, hogy a belső erőforrásokra támaszkodva a helyi családokat kell támogatni a bevándorlás helyett. Megfigyelhető, hogy az övéktől eltérő állásponton lévők aránya azonban az évek során megnövekedett, 19 százalékról 25 százalékra, ami a kérdéskör fontosságára hívja fel a figyelmet, hiszen a közömbösek aránya ezzel párhuzamosan csökkent (12 százalékról 7 százalékra). Mint a legtöbb kérdésben, e tekintetben is jelentős eltérést láthatunk a volt szocialista vagy a visegrádi országok és az alapító országok között. A korábban a szovjet érdekszférához tartozó társadalmak esetében 14 százalékponttal magasabb a helyi családokat támogató politikát kívánók aránya (78 százalék) az úgynevezett „nyugati” tagállamokhoz képest, a V4 országok (75 százalék) esetében is 11 százalékpontos eltérést tapasztalhatunk. A legmagasabb értéket a csehek és a magyarok mutatták (88 százalék), míg a legalacsonyabbat (54 százalék) Írország. Érdekes megfigyelni, hogy a lengyelek és a svájciak produkálták az átlaghoz legközelebbi eredményeket e kérdéskörben. Fentiekhez nagyon hasonlóan a népességszökkenés problémájára adott szükséges kormányzati válasza is rákérdeztünk. Az európaiak negyede (27 százaléka) nem ért egyet azzal, hogy a gyermekek számának növelését kell előnyben részesíteni a bevándorlással szemben, míg csaknem hat tizedük (59 százalékuk) egyetért az állítással. A népességszökkenést migrációval pótló megoldással leginkább az írek (43 százalék), az Egyesült Királyság-beliek (38 százalék) illetve a luxemburgiak és svédek (37 százalék) értenek egyet.

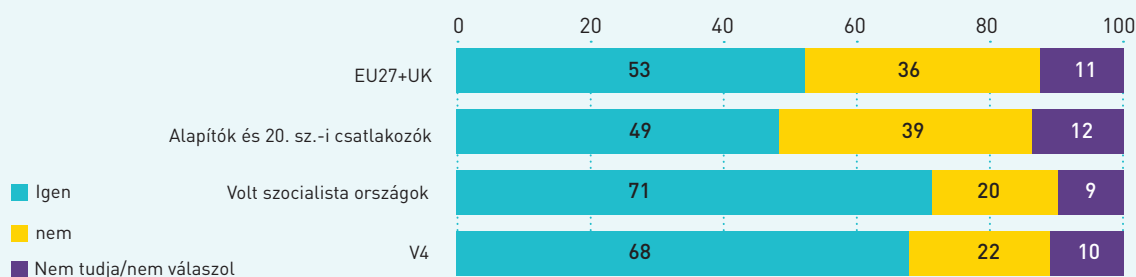
A képzeletbeli skála másik végén ez esetben is a magyarokat és bolgárokat találjuk, 86 illetve 84 százalékuk támogatja a gyermekek számának növekedését a bevándorlással szemben.

Noha az európaiak nagyobb része a népesedési folyamatokra a gyermekvállalás növekedését tartja jobb megoldásnak, a nemzetközi adatok azt mutatják, hogy a gyermekvállalási életkor egyre jobban kitolódik, amely egyúttal a vágyott gyermekek megszületésének esélyét is csökkenti. Éppen ezért a családpolitikai intézkedéseknek e tényezőt is figyelembe kell vennie. Így vizsgálatunkban is megkérdeztük a válaszadóktól, hogy segíteni kell-e a fiatalokat a gyermekvállalásban.¹³ Az európaiak több mint fele (53 százalék) egyetért a fiatalok ezirányú támogatásával, míg bő harmaduk (36 százalékuk) ezzel ellentétes állásponton van. Érdekes módon ez a kérdés osztotta meg az egyik legnagyobb mértékben az egyes országcsoportokat. Az alapítók és 20. századi csatlakozók körében csak minden második (49 százalék) válaszadó értett egyet a fiatalok támogatásával, míg a volt szocialista országok esetében tízből heten (71 százalék) voltak ezen az állásponton. Ennek megfelelően a visegrádi országokban, a fiatalokat gyermekvállalási terveik minél hamarabb megvalósulását támogatók aránya (68 százalék) is jóval meghaladta az uniós átlagot (53 százalék). Az Egyesült Királyságban csak minden ötödik (22 százalék) válaszadó gondolja úgy, hogy segíteni kell a fiatalokat abban, hogy minél előbb vállalhassanak gyereket, míg 68 százalékuk szerint erre nincs szükség. A szigetországiak mellett négy országban haladja meg az 50 százalékot azok részaránya, akik szerint nem kell segíteni a fiatalokat: Hollandiában (59 százalék), Svédországban (56 százalék), valamint Dániában és Belgiumban (egyenként 54 százalék). Várakozásainknak megfelelően a magyarok 85 százaléka szerint segíteni kell a fiatalok korábbi gyermekvállalását, 13 százalékuk szerint nem.

¹²Ön inkább egyetért vagy inkább nem ért egyet az alábbi állítással? Az Ön országa a belső erőforrásokra támaszkodik és a helyi családokat támogatja a bevándorlás helyett.

¹³Ön szerint kell-e segíteni a fiatalokat abban, hogy minél előbb vállalhassanak gyereket?

4. ábra: A fiatalok gyermekvállalásának segítéséről alkotott vélemények (Kell-e segíteni a fiatalokat abban, hogy minél előbb vállaljanak gyermeket?) 2022a (%), Forrás: Századvég saját szerkesztés

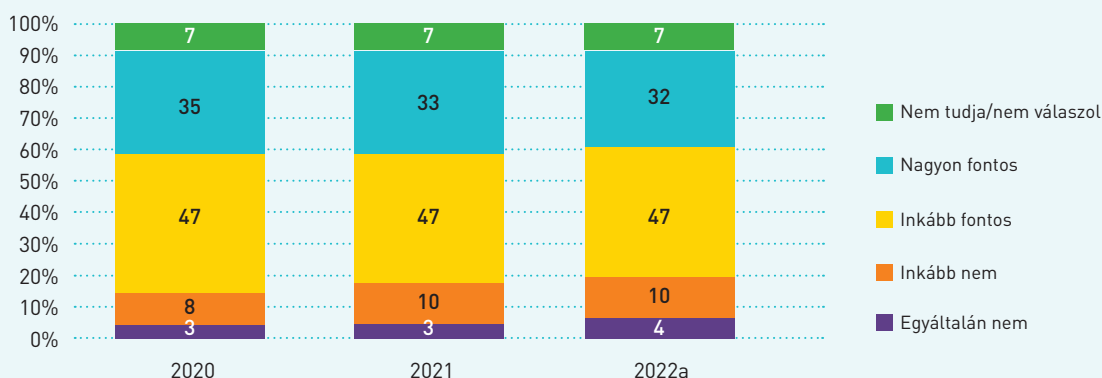

Családbarát mentalitás támogatása

Azt is megkérdeztük, hogy az anyagi támogatás mellett fontosnak tartja-e a válaszadó a családbarát mentalitás erősítését. Adataink az mutatják, hogy kis mértékben ugyan, de csökkent 2020-hoz képest azok aránya, akik a fenti kérdést nagyon fontosnak tartják (35 százalékról 32 százalékra), és ezzel párhuzamosan nőtt azok hányada, akik inkább nem (8 százalékról 10 százalékra) vagy egyáltalán

nem (3 százalékról 4 százalékra) tartják ezt fontosnak. Magyarországon a válaszadók hét tizede (71 százaléka) szerint nagyon fontos, további ötödük (22 százaléka) szerint inkább fontos, 3 százalékuk szerint inkább nem fontos és 2 százalékuk szerint egyáltalán nem fontos a családbarát mentalitás erősítése.

5. ábra: A családbarát mentalitás erősítésének megítélése EU27+UK, (Fontos-e a családbarát mentalitás erősítése?) 2020-2022a (%), Forrás: Századvég saját szerkesztés

Vélemények az illegális migrációról, annak Európai Unió kezeléséről¹⁴

Az európai polgárok véleményét tükröző adatok megismerése és összevetése mellett elemzésünk fő kérdése, hogy az egyes uniós politikák mennyiben állnak összhangban a választók beállítódásaival. Ezért megvizsgáltuk, hogy az európai lakosok

hogyan értékelik az illegális bevándorlás jelenségét, az Európai Unió migrációs válságkezelését, valamint összességében a társadalom összetételére, életformájára és jövőbeni demográfiai folyamataira döntően ható családpolitikai döntéseket.¹⁵

¹⁴Az adatfelvétel és a kézirat elkészülését követően, 2023. júniusában ismételten napirendre került a bevándorlók kvóta szerinti elosztása az Európai Unió tagállamai között, az erről alkotott lakossági véleményeket így az adatok nem tükrözik.

¹⁵Ön mennyire itéli aggasztónak az illegális bevándorlók az Ön országába áramlásának problémáját? (Q53)

Kérem, értékelje az EU alábbi területen végzett tevékenységét! Migrációs válság kezelése (Q38)

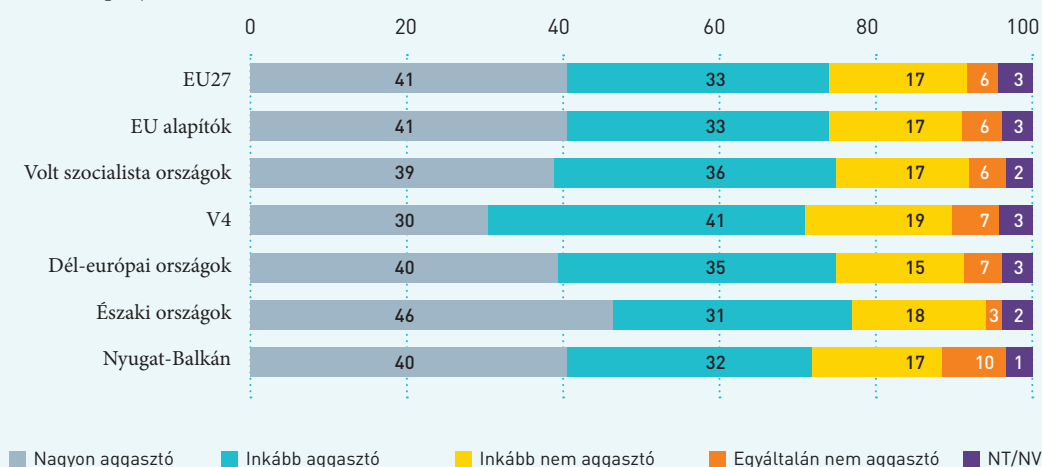
Az ön kormányának mire kellene most nagyobb hangsúlyt fektetnie? (Q729) 1 - családok védelmére, családok támogatására, gyermekvállalás segítésére; 2 - az LMBTQ közösség és a szexuális kisebbségek védelmére és jelentősebb támogatására.

A migrációs válság kitörését követően, 2016-ban a megkérdezettek elsöprő többsége, 84 százaléka aggasztónak ítélte az illegális bevándorlók saját országába áramlását. Ez az arány fokozatos csökkenést mutat, de az utóbbi években (2020, 2021, 2022b) 75 százalék körül stabilizálódott.¹⁶ Az uniós tagállamok és az Egyesült Királyság lakosainak körében tízből négyen (42 százalék) nagyon aggasztónak ítélik a jelenséget. A régiók tekintetében kis mértékű eltéréseket tapasztalhatunk a kérdés megítélésében: az északi országok válaszadóinak több mint háromnegyede (77 százaléka) aggasztónak tartja az illegális migrációt,

őket a dél-európai országok és a volt szocialista országok követik egyaránt 75 százalékos aránnyal, tőlük mindössze egy százalékponttal maradnak el az EU alapítók és a 27 tagállam átlagos értéke (74 százalék), majd a Nyugat-Balkán országai következnek 72 százalékos részaránnyal, végül a visegrádi országok lakosságának 71 százaléka vélekedik így. A Nyugat-Balkánon minden tíz válaszadó között akad egy (10 százalék), aki szerint egyáltalán nem aggasztó az illegális bevándorlók beáramlása saját országába, ebben az összevetésben ők képviselik a legmagasabb arányt.

6. ábra: Az illegális bevándorlók saját országba történő áramlásának megítélése (%), 2022b

Forrás: Századvég saját szerkesztés

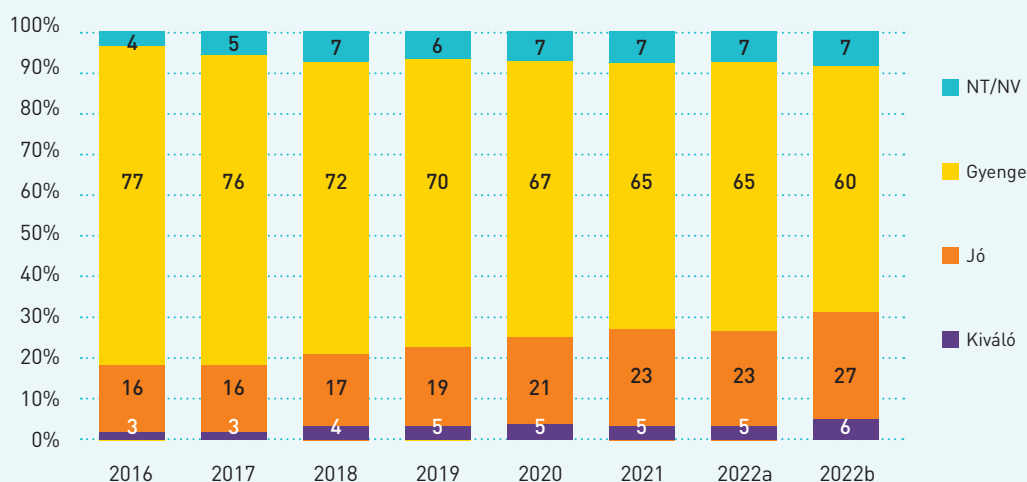
Egyetlen olyan ország van, ahol többen vannak azok, akik szerint nem aggasztó ez a folyamat: az albánok fele (50 százaléka) nyilatkozott így, 49 százalékuk ugyanakkor aggasztónak tartja egy százalék nem válaszoló mellett. A magyarok harmada (35 százaléka) szerint nagyon aggasztó, másik harmada (30 százaléka) szerint inkább aggasztó, míg 18 és 17 százalékuk véli úgy, hogy inkább nem aggasztó illetve egyáltalán nem aggasztó ez a folyamat. Az illegális bevándorlás problémáját Törökországban tartják a legjelentősebbnek, a válaszadók több mint négyötöde (82 százaléka) szerint nagyon aggasztó, további 14 százalék szerint inkább aggasztó, és tízből mindössze négyen (3, illetve 1 százalék) nem aggódnak emiatt.

Az Európai Unió migrációs válságkezelését a 27 uniós tagállam az Egyesült Királysággal kiegészülve meglehetősen gyengének ítélik meg, noha az évek előre haladtával egyre elégedettebbek. Az Unió lakosságának több mint kétharmada (77 százaléka) gyengének minősítette a válságkezelést 2016-ban, míg 2022 második felére már csak tízből hatan (60 százalék) osztották ezt az álláspontot. A legutóbbi adatfelvétel idején már minden negyedik válaszadó (27 százalék) szerint jó volt a migráció kezelése az unióban, szemben a válság kialakulását követő 2016-os év 16 százalékos arányával. Azok részesedése, akik kiválónak értékelték a „brüsszeli” migrációs politikát, enyhén emelkedett a vizsgált időszakban 3 százalékról 6 százalékra.

¹⁶EU27+UK

7. ábra: Az Európai Unió migrációs válságkezelésének megítélése, EU27+UK, (%) 2016-2022

Forrás: Századvég saját szerkesztés

Az egyes régiók szerinti bontásban azt láthatjuk, hogy 2022 második felében összességében a dél-európai országok, illetve az EU alapítók a legelégedetlenebbek, előbbieket hét tizede (70 százaléka), utóbbiak kétharmada (65 százaléka) értékelte gyengének a migrációs válság uniós kezelését. A velük egyetértők aránya az északi országokban 52 százalék, a Nyugat-Balkánon 53 százalék, míg a volt szocialista országokban és a visegrádi országokban a válaszadók kevesebb mint felét (48 százalékat) teszik ki. Az egyes országokat tekintve világosan látszik, hogy a déli tengerparttal rendelkező országok lakosai a legelégedetlenebbek: az olaszok (75 százaléka) és a görögök (73 százaléka) háromnegyede, a ciprusiak (68 százaléka), a spanyolok (66 százaléka) és törökök (66 százaléka)

kétharmada gyengének ítélte meg a migrációs válság uniós kezelését, érdekes módon hozzájuk csatlakoznak az osztrákok (66 százaléka) és szlovének (65 százaléka) is. Tőlük alig marad el Franciaország (64 százaléka), Magyarország, Belgium, Bulgária, Málta (egyenként 63 százaléka). A 38 vizsgált országból mindössze hat olyan van, ahol 50 százalékot meghaladja az elégedettek (a jó és kiváló választ adók) aránya, ezek: Moldova (66 százaléka), Albánia (62 százaléka), Montenegró (57 százaléka), Koszovó (54 százaléka), Románia (53 százaléka), Észak-Macedónia (51 százaléka). Találunk további három országot, ahol az elégedettebb lakosok aránya meghaladja az elégedetlenekekét: Lengyelországban (49 és 40 százaléka), Norvégiában (46 és 42 százaléka) és Luxemburgban (49 és 45 százaléka).

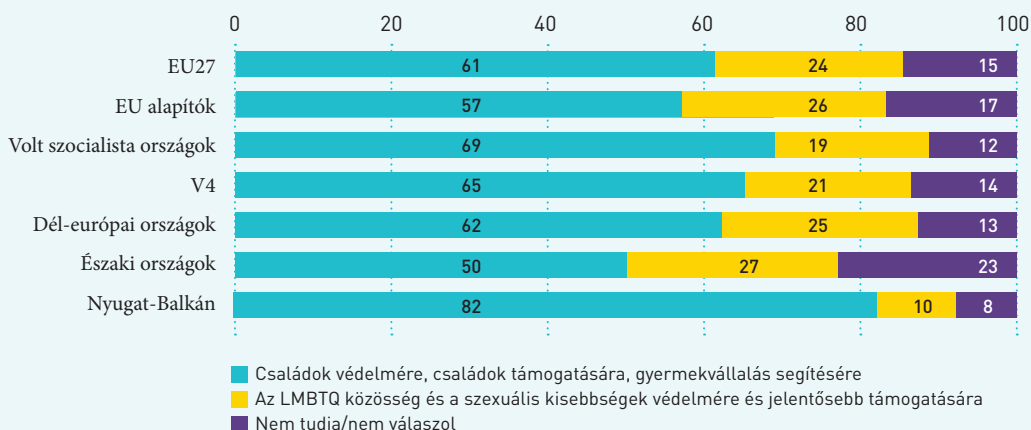
Családok versus LMBTQ közösség védelme és támogatása

Minden régióban jóval 50 százalék feletti azok aránya, akik szerint a családok védelme, támogatása, a gyermekvállalás ösztönzése a kormányok hangsúlyosabb feladata, mint az LMBTQ közösség és a szexuális kisebbségeké. Az északi országokban a legalacsonyabb a hagyományos családok „támogatóinak” köre (50 százaléka) és ebben a térségben vannak a legtöbben (27 százaléka), akik az új típusú nemi identitással rendelkezők támogatását tartják fontosabb kormányzati cél-nak. A várakozásoknak megfelelően a Nyugat-Balkán országaiban tízből mindössze egy fő (10 százaléka) válaszolta, hogy az LMBTQ közösség támogatása fontosabb kormányzati feladat lenne

a családok támogatásánál, amely véleményen a megkérdezettek négy ötöde (82 százaléka) osztozik. Hozzájuk hasonlóan kétharmad közeléig a volt szocialista országok (69 százaléka) és a visegrádi országok (65 százaléka) családok támogatását előnyben részesítők köre. Azonos véleményen van tőlük kevéssel elmaradva a dél-európai országok lakosainak 62 százaléka és az EU 27 tagállamának 61 százaléka. Még az Unió alapítóit képező ország-csoportban is kétszer annyian vannak (57 százaléka) a hagyományos családok védelmét pártolók a szexuális kisebbségek védelmét támogatóknál (26 százaléka).

8. ábra: Az Ön kormányának mire kellene most nagyobb hangsúlyt fektetnie? (%), 2022b

Forrás: Századvég saját szerkesztés

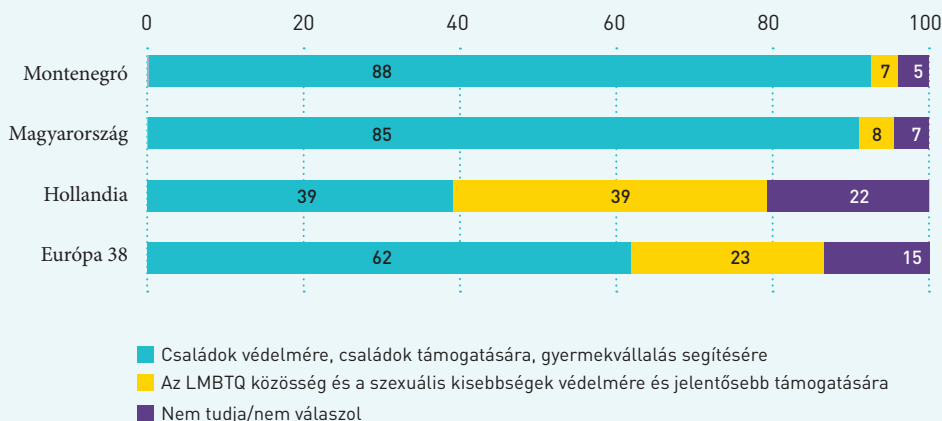

A kérdés leginkább a hollandokat osztotta meg, ahol egyaránt 39 százalék volt a két tábor aránya, olyan ország nem volt, ahol többen lettek volna az LMBTQ közösség támogatói, mint a családok védelmét és támogatását fontosnak tartó társaik. A leginkább egybehangzó véleményen a montenegróiak (88 százaléka), észak-macedóniaiak (88 százaléka), albánok (87 százaléka) és a magyarok (85 százaléka) vannak a családok támogatása te-

kintetében, de a csehek (82 százaléka), szerbek és bolgárok (egyenként 81 százaléka) döntő többsége is a családok védelmét preferálók „klubját” erősíti.

A 38 vizsgált ország közül mindössze öt olyan akadt, ahol a válaszadók kevesebb mint fele vélte úgy, hogy a családok védelme fontosabb kormányzati feladat: a már említett Hollandia (39 százalék) mellett, Dánia (38 százalék), Norvégia (43 százalék), Svédország (46 százalék), Belgium (49 százalék).

9. ábra: Az Ön kormányának mire kellene most nagyobb hangsúlyt fektetnie? (%), Montenegró, Magyarország, Hollandia, Európa 38, 2022b, Forrás: Századvég saját szerkesztés¹⁷

¹⁷EA teljes országlistából az önkényes kiemelés indoka, hogy Montenegró és Hollandia helyezkedett el a „rangsor” két végén, emellett a hazai eredményeket és a vizsgálatba bevont 38 európai ország átlagos eredményeit kívántuk megjeleníteni.

Összességében az európaiak közel kétharmada (62 százaléka) úgy véli, kormányának a családok védelmére, a családok támogatására, a gyermekvállalás segítésére kellene nagyobb hangsúlyt fektetnie, szemben a lakosság kevesebb mint

negyedével (23 százalék), akik az LMBTQ közösség és a szexuális kisebbségek védelmét, jelentősebb támogatását tekintik kormányuk hangsúlyosabb feladatának.

Összegzés

A Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány 2016 és 2022 között, reprezentatív mintán, (országanként 1000 fő bevonásával), kezdetben 28, majd 38 országban vizsgálta az európai lakosság véleményét egyebek mellett a családról, családi értékekről, migrációról és a szexuális kisebbségekkel kapcsolatos beállítódásokkal kapcsolatban. Az elmúlt időszak vizsgálati eredményei azt mutatják, hogy az európaiak döntő többsége számára fontosak a családi értékek, fontos számukra a családok támogatása, a családbarát mentalitás erősítése, és úgy vélik, hogy az államnak szerepet kell vállalnia a családok védelmében. Az ideálisnak tartott gyermekszám a volt szocialista országokban a legmagasabb. Az európaiak több mint fele egyetért azzal, hogy a fiatalokat támogatni kell a korábbi gyermekvállalásban. Világosan látszik, hogy az Eu-

rópai Unió család- és népesedéspolitikai tevékenységével kapcsolatban a megkérdezettek kevésbé elégedettek, beleértve a migrációs válságkezelést is. Az európai országok polgárai a családok és fiatalok támogatását, a születésszám növekedését preferálják a bevándorlás ösztönzése valamint az LMBTQ közösség és a szexuális kisebbségek védelmével és támogatásával szemben, bár utóbbiak részaránya növekedést mutat. Ezzel együtt az egyes régiók és országcsoportok között jelentős különbségek mutathatók ki, a nyugat-balkáni országok, a volt szocialista országok és a visegrádi országok rendre elkötelezettebbek a tradicionálisabb értékek mellett, míg az északi és déli országok, valamint az Európai Unió alapító országai és a 20. századi csatlakozók a kevésbé hagyományos álláspontot követik.

Absztrakt

Az Európai Uniónak egyre inkább szembe kell néznie az utóbbi időszak demográfiai változásaival, melynek hátterében többek között az előregedő társadalmak okozta kihívások állnak. Az erre adandó válaszok az egyes tagállamok valamint a politikai vezetők és az uniós polgárok között egyaránt törésvonalakat hoznak létre. Mindezzel párhuzamosan tanúi vagyunk a családformák pluralizációjának és a szexuális kisebbségek érdekérvényesítő térnyerésének. A Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány 2016 óta vizsgálja 28 Európai Unió tagállamban országanként 1000

fős mintán a felnőtt lakosság véleményét a fenti kérdésekben. Az európai polgárok nagyobb része a családok támogatását, a gyermekvállalás ösztönzésére irányuló népesedéspolitikát részesíti előnyben, a migráció ösztönzésével szemben. A megkérdezettek közel kilenc tizede (88 százaléka) fontosnak tartja a családi értékeket, negyötödük (81 százaléka) szerint fontos, hogy az állam támogassa a családokat, és kétharmaduk (65 százaléka) gyengének minősítette az Európai Unió migrációs válságkezelését.

Felhasznált irodalom

Changing continent: The EU's population is declining, new figures reveal.

<https://www.euronews.com/my-europe/2023/05/11/changing-continent-the-eus-population-is-declining-new-figures-reveal>
2023.05.31. 11:27

Demography of Europe. 2023 interactive edition. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2023>
2023.05.31. 11:40 doi:10.2785/083

Vaskovics László (2014): Családszerkezeti átalakulások európai kitekintésben. *Szociológiai Szemle* 24. évf. 1. sz. 5–39.